

8.11.2022

Oikeusministeriölle

Viite: Lausuntopyyntö maalittamisen rikosoikeudellista sääntelyä koskevasta arviomuistiosta

Asia: Helsingin hovioikeuden lausunto

Yleistä

Tietoverkoissa tapahtuva järjestelmällinen häirintä eli maalittaminen on arviomuistiossa selostettujen selvitysten perusteella todellinen, ja kuten mietinnöstä ilmenee, monin eri tavoin haitallinen ilmiö. Maalittaminen voi aiheuttaa yhteiskunnassa sananvapauden kaventumista, jos sillä vaikeutetaan yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistumista. Tuomioistuinten osalta maalittamisella voidaan nähdä pyrittävän vaikuttamaan tuomioistuinten riippumattomuuteen, jos tietynlaisen ratkaisun tehnyttä tuomaria vastaan kohdistetaan järjestelmällistä häirintää ratkaisun antamisen jälkeen. Tällaisia tapauksia on myös käytännössä esiintynyt. Jos ilmiö yleistyy, se voi vaikuttaa negatiivisesti siihen, miten houkuttelevaksi tuomarin tehtävät nähdään.

Tarpeet maalittamisen kriminalisoinnille on selvitetty arviomuistiossa huolellisesti ja hovioikeus kannattaa asian jatkovalmistelua arviomuistion pohjalta jäljempänä lausutulla tavalla.

Maalittamisen määritelmä

Arviomuistiossa on todettu, että maalittamiselle ei ole yleisesti hyväksyttyä määritelmää. Tämä asettaa haasteita uuden rangaistussäännöksen muotoilulle. Hovioikeus viittaa tältä osin jäljempänä arviomuistiossa ehdotetun maalittamisen tunnusmerkistön osalta lausuttuun.

8.11.2022

Tarve säätää maalittaminen rangaistavaksi ja rangaistavaksi säätämisen edellytykset

Hovioikeudella ei ole edellä mainittua enempää lausuttavaa näiltä osin.

Maalittamisen tunnusmerkistö

Arviomuistiossa ehdotetaan rikoslakiin uutta rangaistussäännöstä maalittamisesta. Hovioikeus lausuu ehdotuksesta seuraavan.

Ehdotetun rangaistussäännöksen 1 momentin 1 kohta

Tahallisuus

Ehdotuksen mukaan maalittamisen rangaistavuus edellyttää tarkoitustahallisuutta eli tahallisuuden korkeinta astetta. Tämä rajaus tulisi vaikuttamaan siihen, miten teko voidaan näyttää toteen. Jotta säännöksen soveltaminen ei käytännössä muodostuisi liian vaikeaksi erityisesti toiminnan alkuunpanijan osalta, saattaisi olla perusteltua alentaa vaadittava tahallisuuden aste normaaliin todennäköisyystahallisuuteen.

Tekotapa

Ehdotuksen mukaan rangaistussäännös alkaa: ”yleisesti käytettävää sähköistä tietoverkkoa käyttäen”. Kyse on siitä, miten ja missä rikos tehdään. Hovioikeus toteaa, että maalittaminen on ilmiönä uusi ja liittyy keskeisesti uuteen nykyään käytössä olevaan tietotekniikkaan ja tietoverkkoihin, jotka mahdollistavat helposti kyseisen toiminnan. Jossain määrin tulkinnanvaraista saattaa olla, mitä tarkoitetaan ”yleisesti käytettävällä tietoverkolla”. Tätä kysymystä olisi hyvä jatkovalmistelussa selvittää.

Ehdotuksen mukaan teon tarkoituksen tulee olla saada aikaan ”sellaisessa tietoverkossa tapahtuva” järjestelmällinen häirintä. Tarkoituksena tulisi olla saada aikaan siis järjestelmällinen häirintä, joka ilmenisi nimenomaan sähköisessä tietoverkossa. Hovioikeus huomauttaa, että häirintää voidaan pyrkiä saamaan aikaan tapahtuvaksi myös muualla, kuten postilähetyksiä lähettämällä, puhelimella soittamalla tai työpaikalle tai kotiosoitteeseen menemällä. Jatkovalmistelussa tulisi selvittää, onko ehdotuksen mukainen rajoitus perusteltu.

8.11.2022

Lisäksi herää kysymys, mitä tarkoitetaan ”järjestelmällisellä” häirinnällä. Tarkoitus ei liene tätä kautta nostaa soveltamiskynnystä korkealle. Maalittamisen käynnistymisvaiheessa tekijä ei välttämättä tavoittele häirinnän järjestelmällisyyttä, vain häirintää ylipäätään ja ehkä mahdollisimman laajaa sellaista.

Teon kohde

Esityksen mukaan teon rangaistavuuden edellytyksenä olisi, että teko kohdistetaan johonkin henkilöön ”tämän työtehtävien tai yhteiskunnallisten tehtävien vuoksi”. Hovioikeus toteaa, että sosiaalisen median palvelut tarjoavat nykyisin mahdollisuuden kenelle tahansa osallistua ja vaikuttaa yhteiskunnalliseen keskusteluun riippumatta työ- tai yhteiskunnallisista tehtävistä. Maalittamista voidaan kohdistaa myös tällaisiin yhteiskunnalliseen keskusteluun osallistuviin henkilöihin muusta syystä kuin heidän työtehtäviensä tai yhteiskunnallisten tehtäviensä vuoksi. Asian jatkovalmistelussa tulisi siis selvittää, onko teon kohteen rajausta perusteltua esitetyllä tavalla.

Ehdotetun rangaistussäännöksen 1 momentin 2 kohta

Ehdotuksen mukaan maalittamisesta rangaistaisiin tekijänä myös sellaista, joka osallistuu 1 kohdassa tarkoitettuun maalittamiseen. Ehdotuksen mukaan rangaistavuus edellyttäisi, että tekijä on osallistuessaan 1 kohdan tarkoitettuun järjestelmälliseen häirintään toiminut ”tietoisena toiminnan luonteesta”. Ehdotetun säännöksen 2 kohta laajentaa rikoksen soveltamisalaa merkittäväällä tavalla. Häirintään osallistuvat henkilöt asetetaan yhtä ankaraan vastuuseen kuin toiminnan alkuunpanija. On mahdollista, että 1 kohdan soveltaminen jää harvinaiseksi, koska käytännössä 2 kohdan täyttyminen riittää. Hovioikeus esittää harkittavaksi, olisiko rikoksen alkuunpanija ja siihen osallistujat erotettava selvemmin toisistaan esimerkiksi eri rangaistusasteikoin tms.

Maalittamisen yritys

Hovioikeus pitää ehdotusta perusteltuna siltä osin, ettei maalittamisen yritystä säädetä rangaistavaksi.

Lainkonkurrenssi

Hovioikeus pitää tärkeänä, että tällaisen uuden tunnusmerkistön kohdalla olisi selvää, voidaanko tekijä tuomita samalla muista teoista ja mitä tekoja uusi

8.11.2022

säännös syrjäyttää. Koska säännöksellä suojeltavat oikeushyvät ovat moninaisia, nykyinen oikeuskäytäntö ei anna riittävän selviä vastauksia lainkonkurrenssikysymykseen. Asiaan olisi otettava kantaa laissa tai vähintään hallituksen esityksen perusteluissa.

Syyteoikeusjärjestelyt

Hovioikeus kannattaa arviomuistiossa ehdotettua siltä osin kuin maalittaminen ehdotetaan säädettäväksi virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

Ehdotuksen vaikutukset ja muut asiat

Hovioikeus toteaa, että ehdotettuun uuteen rangaistussäännökseen liittyy näyttökysymyksiä maalittamisen aloittaneen tekijän ja tekoon myöhemmin osallistuneiden tahallisuuteen liittyen. Oikeudenkäynneistä olisi siten odotettavissa näytöltään laajoja.

Hovioikeus toteaa, että syyttäjän tulee näyttää toteen jokaisen tekoon osallistuneen tahallisuus erikseen. Jos maalittamiseen osallistuminen säädetään esitetyllä tavalla rangaistavaksi, voi oikeudenkäynneistä tulla erityisen laajoja tilanteissa, joissa syytteessä on lukuisia maalittamiseen osallistuneita henkilöitä.

Asiaa on hovioikeudessa valmistellut hovioikeudenneuvos Juha Hartikainen.

Hovioikeuden presidentti

Asko Välimaa